

Venetië, 20 mei 1518, ochtend

Mijn naam is Piotto de Vernon en ik zit op de kade van het San Marcoplein te wachten. Ik ben zeventien, maar voel me ouder. Ik heb de neiging om over alles na te denken. Angelo zegt dat ik pieker, maar ik noem het peinzen.

Aan de vochtigheid in de lucht voel ik dat de zon door de ochtendnevel probeert te breken. Venetië moet een stad zijn van roze en goud, maar ik ruik enkel het brakke water van de kanalen en van de lagune die zich voor mij uitstrekt.

Tegen de avond zal ik met de Zephyr uitvaren en koers zetten over de Adriatische Zee naar het zuiden. Ik weet niet wanneer we de hiel van het Italiaanse schiereiland zullen ronden, dat hangt van de wind af.

De zakkendragers die het schip laden, roepen in de Italiaanse taal. Die klinkt als onstuimige muziek, zelfs als de mannen verwevsingen schreeuwen.

Ik zit niemand in de weg.

Ik wacht op Angelo.

Hij weet dat het schip van Guiliano Torentino vanaf dit punt zal vertrekken.

Ondertussen krijg ik de kans om na te denken over mijn leven met Angelo. Op weg naar huis zal ik dat verhaal in stilte herhalen, zodat ik het zonder haperen kan vertellen als ik thuiskom. Dan zal ik een sprookspreker zijn, net zoals mijn vader. Vertellen is immers de enige manier om het ondraaglijke draaglijk te maken. Je herhaalt het gebeurde keer op keer, tot de scherpe randen afgesleten zijn en het verhaal rolt als een speelbal.

Terwijl ik nadenk, zal ik proberen te doorgronden waarom Angelo geworden is zoals hij is. Zo anders dan alle andere mensen die ik ken. Zo roekeloos en onverbiddelijk.

De elfen stelen soms een pasgeboren menskenkind uit de wieg en leggen er een wisselkind voor in de plaats. Doen ze dat om de moeder te straffen voor slecht gedrag? De moeder gelooft dat het kind van haar eigen vlees en bloed is, maar het blijft een buitenbeentje. Het ziet er niet uit als een gewone sterveling. Meestal is een wisselkind lelijk. Soms heeft het een zwak verstand en kan het niet spreken, maar wel zingen.

Angelo is niet lelijk of dom. Integendeel, hij is juist uitzonderlijk knap en hij is ook scherpzinnig. Mijn moeder beweerde ooit dat hij bij zijn geboorte de schoonheid van mijn tante Meryem heeft gestolen.

Een tijd lang heb ik geloofd dat de elfen soms nog op latere leeftijd een kind verwisselen. Als het elf jaar oud is bijvoorbeeld. Elf is een getal dat om zijn zotheid bekendstaat.

Toen Angelo elf werd, veranderde zijn gedrag. Eerst viel het niet zo op. Hij zag er nog hetzelfde uit als voorheen. Toch kon ik het aan alles merken.

Verduistering

Twee beukenootjes

De eerste drie jaar van mijn leven zaten Angelo en ik als twee beukenootjes in dezelfde bolster. We aten pap, maakten ruzie om hetzelfde speeltje en werden vertroeteld door drie vrouwen. Voor mij heetten ze moeke, tante Meryem en tante Mariotte. Tanta Meryem was Angelo's moeder. Angelo noemde mijn moeder *lala* Jocinda.

Lala is in dit geval geen wijsje. Angelo noemt mijn moeke zo omdat lala tante betekent in de taal van Klein Egypte. Mijn grootmoeder kwam daarvandaan. Ach, doet het er eigenlijk toe hoe we hen noemden? Het waren dezelfde vrouwen en hun zorg om ons was even groot.

In die tijd bleven mijn vader en oom Henri nog schimmige figuren aan de rand van ons bestaan. In de winter woonden we in Nantes en iedere lente verhuisden we naar Oudon, een dorp aan de oever van de Loire waar oom Henri een landhuis bezat. Daar dook het gezelschap van Goliath plotsklaps op uit de mist van de tijd. We trokken als zwaluwen mee met dat gezelschap van speellieden. Alleen oom Henri en tante Mariotte bleven achter in Oudon.

Als we een stad of dorp binnen trokken, mochten Angelo en ik op de rug van de twee beren zitten die anders in een kooi met de kleine karavaan meegevoerd werden. Ik vond het heerlijk om mijn voeten te begraven in de pels van Joki, de beer van moeke. Angelo zat op Bouboule, de beer van Leila. Hij keek triomfantelijk naar de toestromende kinderen die ons verbaasd aanstaarden. Wij vonden het heel gewoon om op de rug van een beer te rijden.

Angelo en ik waren onafscheidelijk, tot hij op een dag gedwongen werd om uit onze bolster te breken...

Elk jaar gaf het gezelschap van Goliath een voorstelling op het dorpsplein van Oudon. Angelo was vijf en werd plots in het volle daglicht geplaatst, voor het oog van een veelkoppig publiek. Ik voelde zijn angst, maar kon niets doen. Het was tante Meryem die hem op dat podium had gezet. Angelo staaarde in paniek naar de mensen. Toen moeke met haar tamboerijn begon te rinkelen, was het alsof hij wakker schrok.

Nog zo'n verraadster! Hoe konden de twee vrouwen die Angelo altijd beschermd hadden hem nu zo wreed behandelen? Ik keek hulpzoekend naar tante Mariotte, maar die wendde haar gezicht af. Ik wilde naar Angelo toe gaan, maar ik was pas vier en zat hoog op de arm van Goliath, de goedmoedige reus die meer dan twee meter lang was. Moeke sloeg op de grote trom en vake tokkelde op de luit. Angelo begon wanhopig uit de maat te buitelen. Plots scheen zijn lichaam zich te herinneren wat het die winter geleerd had. Hij begon ritmisch te kantelen. Steeds weer. Flikflak. Alsmaar sneller...

De mensen bleven maar klappen en juichen.

Een jaar later greep Goliath mij beet en zette mij met een zwaai op datzelfde podium. Zijn grote handen waren mij zeer ver-

trouwd, maar nu had hij me losgelaten.

Daar stond ik, moederziel alleen, oog in oog met het publiek. Het was een heldere voorjaarsdag en ik zag alles plots haarscherp: de zeshoekige uitkijktoren bij de rivier, het beekje dwars door het dorp waarin de beekforellen met hun zilveren buikjes flitsten, de watermolen en de houten bruggetjes...

Ik keek naar al die afwachtende gezichten en voor het eerst besepte ik dat wij voor de dorpingen van Oudon niet zo gewoon waren. De mensen die op het dorpsplein stonden, kenden ons nochtans. Wij kwamen elke lente naar Maison des Roses, het buitenhuis van oom Henri. Ze kenden ons, maar ze begrepen ons niet, dat kon ik duidelijk voelen. Als sprookspreker noemde vake zich Jacob Jacoboni. De mensen wilden niet geloven dat hij de broer was van de deftige madame Mariotte, de jonkvrouw van Vernon. En was het niet onrustwekkend dat die Jacob getrouwd was met een vrouw die uit Klein Egypte kwam? Met haar ravenzwarte krulhaar en felle ogen joeg ze hen schrik aan... Als die jonker getrouwd geweest was met die andere vrouw die met een beer danste, hadden ze dat nog kunnen begrijpen. Leila had een lief gezicht. Maar nee, Leila hoorde bij de reus! En Goliath de reus was steevast vergezeld van een dwerg die luisterde naar de naam Nero. Die nar droeg een gehoornde kap en had een ruw geboetseerd gezicht. De fratsen die hij uithaalde, waren eerder kwaadaardig dan grappig.

Maar als de prinses van Ifrakija begon te dansen viel hun mond open en vergaten de dorpingen alles. Haar gezicht was bedekt met een sluier en ze wervelde rond in een windhoos van rokken. Soms herkende ik mijn rustige tante Meryem zelf niet eens.

Ik was mij van dit alles sterk bewust toen ik voor het eerst op dat kleine podium stond, al had ik het op dat moment niet met zo veel woorden kunnen beschrijven. Ik stond daar als bevroren.

Goliath zette een pas opzij. Hij knikte mij bemoedigend toe.

Moeke drukte de vedel van mijn grootvader in mijn handen. Het muziekinstrument was te groot, maar ik had er die winter op leren spelen. 'Je kunt het,' zei ze dwingend.

Tante Meryem tilde haar armen op en liet de belletjes aan haar polsbanden rinkelen. Ze stootte kreten uit zoals die vandaag de dag nog in de woestijnheuvels van Ifrakija klinken.

Moet je iets doen omdat je het kunt?

Of moet je het doen omdat je het wilt?

Klein als ik was, stond ik voor het eerst op ooghoogte met de grote mensen. Ik keek neer op de kinderen en op oom Nero, mijn dwergoompje in zijn duivelspak. Hij knipoogde naar me. Leila wuifde en Joki en Bouboule gingen op hun achterpoten staan. Vake maakte gebaren alsof hijzelf de vedel bespeelde. Oom Henri sloeg zijn arm om de schouder van tante Mariotte. Ze verborg haar gezicht achter haar hand.

Ik besepte dat tante Mariotte nooit zou durven wat ik nu moest doen: mij overleveren aan de genade van het publiek.

Iedereen wachtte.

Ik kon bijna niet slikken.

Toen zag ik Angelo staan. Hij glimlachte stralend.

'Kom op, Piotto! Je durft het,' riep hij.

Je moet het kunnen, je moet het willen, maar je moet het vooral durven...

Ik voelde me ijl in het hoofd toen de strijkstok de snaren raakte. De eerste noten klonken vals. Daarna ging het beter. Ik speelde

een slaapliedje en het was alsof de maan begon te schijnen op klaarlichte dag.

Ook dit keer hielden de mensen niet op met klappen en juichen.

Angelo en ik waren gelukkig op een onbezonnen manier zoals alleen kleine kinderen dat kunnen zijn. Voor ons was alles een spel.

Het moment dat Angelo daar voor het eerst te zeer in opging staat nog helder in mijn geheugen gegrift. Het was begin april. We ravotten in de boomgaard van Maison des Roses. Weldra zou het gezelschap ons komen halen. Dan zou de tijd van het jaar aanbreken die geurde naar hooi, onweer en avontuur. Vake schilderde de buitenkant van onze woonwagen met roodbruine verf. Moeke en tante Meryem gaven de binnenkant een beurt. Het met sterren geborduurd doek werd hersteld en opgehangen aan de binnenwand van de huifkar, de strozakken werden gevuld, de dekbedden opgeschud.

Angelo was kapitein op een vorstelijk schip, ik de piraat die hem aanviel. Hij won en ik werd naar het schavot geleid. Angelo werd de beul. Hij bond een touw aan een boomtak. Ik klom op een ton en liet het touw gewillig om mijn nek knopen.

Dat was niet naar de zin van Angelo. 'Je moet tegenspartelen en het uitschreeuwen,' zei hij.

Ik spartelde tegen, ik schreeuwde het uit en werd de ongelukkige piraat die weldra zou worden opgehangen. Het sneeuwde bloemblaadjes. Er kwamen echte tranen aan te pas omdat de beul mij ruw behandelde. Angelo stond op het punt om de ton onder mijn voeten uit te schoppen, dan was het verhaal afgelo-

pen en konden we iets anders gaan spelen.

Tante Meryem kwam tussenbeide. ‘Wat ben je van plan, Angelo? Straks doe je Piotto zeer!’

Vanaf mijn ton keek ik recht in haar bezorgde ogen. ‘Ik ben een piraat, ik verdien het om opgehangen te worden.’

‘Daar gaat het niet om, er gebeuren nog ongelukken! Waarom verzin je zulke wrede spelletjes, Angelo?’

Hij keek zijn moeder trouwhartig aan. ‘Ik zou Piotto nooit echt pijn doen, dat weet je toch, mama?’

Tante Meryem stak haar hand uit. ‘Kom van die ton af, piraat. Ik ben de prinses van Ifrakija en verleen je gratie.’

Het einde was niet naar de zin van Angelo, maar ik was opgelucht. In het vuur van het spel had ik echt aan die strop kunnen bengelen. Maar het ging zoals altijd: op het moment dat Angelo naar me lachte en me aankeek met ogen rond als hazelnoten vergaf ik hem alles.

Datzelfde voorjaar – ik was acht, Angelo negen – gingen we met een stel jongens kikkers vangen in de plassen en sloten rondom Oudon. Tante Mariotte en de dorpsvrouwen bakten de billetjes van die glibberaars in olie.

Angelo was degene die op een onzalig idee kwam: de kikkers moesten toch dood, dus waarom zouden we er geen spelletje van maken? Met een strootje in hun achterste werd één van de beestjes opgeblazen. Daarna werd het met zijn bolle buik op een boomstronk gelegd.

‘Wie durft?’ vroeg dikke Louis.

‘Ik,’ zei François, hij greep de stok beet en wilde toeslaan.

‘Daar is niks aan,’ zei Angelo. ‘Je moet een blinddoek om.’

François gooidde de stok in het gras. ‘Doe het dan zelf als je er een kunstje van wilt maken!’

Angelo werd geblinddoekt. ‘Ik mag drie keer slaan,’ zei hij.
Eén keer.

De kikker was nog heel. Zijn poten staken hulpeloos uit zijn
lijf.

De tweede slag trof zijn achterpoten.

‘Niet goed,’ bromde Louis, ‘de poten moeten heel blijven,
anders wordt ons moeder kwaad.’

De derde slag verbrijzelde het lijf van het diertje met een
plof. Ik werd draaiërig.

‘Piotto ziet bleek,’ zei Louis.

Angelo trok zijn blinddoek af en keek tevreden naar de
smurrie. ‘Die was raak,’ zei hij zacht.

‘Kun je er niet tegen, melkmuil?’ vroeg François.

‘Piotto is nog klein,’ zei Angelo.

Het klonk niet alsof hij me verdedigde, hij gebruikte ‘klein’
als een scheldwoord.

‘Piotto is een schrikscheet,’ zei Louis. ‘Ga toch naar huis,
bang ventje.’

Ik ging naar huis en het hoongelach van Louis, François en
Angelo klonk nog lang na in mijn oren.

Vanaf die tijd vormde het gelach van Louis en François, die al-
lebei een stuk ouder waren, de achtergrondmuziek van onze
lentes in Oudon. Angelo met zijn rappe leden kon zich keer op
keer bewijzen en mocht altijd meedoen met de groten. Ik werd
vaak weggestuurd. Als Angelo later thuiskwam, bakte hij zoete
broodjes tot ik niet meer kwaad op hem was.

In de herfst van dat jaar begon Angelo op te trekken met de rat-tenbende van Nantes: Souris, Pépé, Gaucho en petit Frère, vier oudere straatjongens. Ik liep hen als een hondje achterna.

‘We gaan stokken in de wielen steken van de karren die langskomen,’ zei Souris op een keer. Hij was een muisachtige bonenstaak met een eeuwige glimlach. Je zag het nooit aankomen als Souris boos was, een vuistslag van zijn knokige hand kwam altijd onverwacht. Een idee van Souris was dus een goed idee. Niemand durfde hem tegen te spreken, zelfs Angelo niet.

We staken stokken tussen de wielen van de wagens die voorbij ratelden. De wagenvoerders vloekten en sloegen naar ons met de zweep. Het spel was om het klakken van de zweep te ontwijken, de wagens konden toch geen rechtsomkeert maken in de smalle straten. Het duurde net zo lang tot een van de voerders halt hield en van de bok sprong. Iedereen gooide zijn stok weg en ging ervandoor. Ik had het te laat in de gaten. De voerman betrapte me met de stok nog in de hand. Hij pakte mij bij mijn oor en zette mij naast zich op de bok.

Een wagen kan niet omkeren in de drukke straten van Nantes, maar hij kan wel vooruit. De hele weg naar de Place du Change, waar het grote vakwerkhuis van mijn oom Henri Bernard staat, zat de voerman met een rood hoofd te toeteren in mijn oor. Op de benedenverdieping was de winkel met daarachter een grote kantooruimte. Het rook er altijd zurig naar zout, wijn en azijn, de waren die oom Henri als koopman van de Loire verhandelde.

De voerman sleurde mij naar binnen. ‘Dit joch zegt dat hij hier woont,’ zei hij tegen vake die achter de toonbank stond. ‘Maar volgens mij is het een straatrat!’

Vake zag er deftig uit in zijn zwartfluwelen kostuum. Hij

keek de voerman aan en zei niets tot die een draai gaf aan mijn oor. Ik begon te kelen als een speenvarken.

‘En een leugenaar is hij ook,’ riep de voerman.

Eindelijk deed vake zijn mond open. ‘Die straatrat is inderdaad mijn zoon.’

De voerman liet mijn oor los alsof het een gloeiend houtskooltje was.

Wijn werkt zoet op het gemoed, de voerman stapte naar buiten met een tonnetje onder zijn arm. Vake was minder tevreden, maar hij besepte wel dat het niet mijn idee geweest was. Toen Angelo thuiskwam, kreeg hij ook straf. Hij dacht dat ik hem verklikt had, maar dat heb ik niet gedaan. Nooit.

Niet enkel voermannen houden van wijn. Op een keer wilde de rattenbende een vaatje kraken dat ‘van een boot was gerold’. In een hangar op de kade vonden we een beschut plekje tussen de houtstapels. Ik was het gewend om klein bier te drinken aan tafel en stiekem had ik wel eens een bodempje wijn opgedronken dat was achtergebleven in een beker. Wijn voelde warm aan in je keel en liet je hoofd duizelen. Ik zat me net af te vragen wat het effect zou zijn als ik nog meer wijn zou drinken toen Pépé met zijn watervlugge vingers een snoepje uit zijn zak toverde dat in een boterpapiertje gewikkeld was.

‘Let op...’ zei hij. Hij liet het snoepje achter zijn oor verdwijnen, spreidde zijn handen en keek me aan met ogen zo onschuldig blauw als de ochtendhemel.

‘Geef dat snoepje toch aan Piotto,’ zei petit Frère, die anders nooit iets weggaf.

‘Omdat je de kleinste bent,’ zei Pépé, en hij haalde het snoepje uit de pijp van zijn flodderbroek.

Ik zoog als een gelukkige baby op het honingsnoepje.

‘O, Pépé, wat heb je nu gedaan?’ riep petit Frère huilerig uit.
‘Wat is er, petit Frère?’ vroeg Souris bezorgd.

Petit Frère timmerde Pépé op de borst. ‘Het snoepje!’ griende hij. ‘Ben je vergeten dat het een snoepje was met rattengif erin?’

Gaicho keek me met grote ogen aan.

Het was alsof mijn bloed ophield met stromen, zo bang was ik.

‘Dat... was ik... vergeten,’ stamelde Pépé.

‘Wat moet ik nu doen?’ jammerde ik.

‘Ga snel naar huis,’ zei Angelo. ‘Als je een glas melk drinkt, werkt dat als tegengif. Ik zou met je mee willen gaan, maar alleen kun je sneller tussen de wagens door lopen.’

Gaicho legde zijn hand vaderlijk op mijn schouder. ‘Ren als een haas, Piotto,’ zei hij. ‘Elke hartenklop telt. Na vierduizend slagen ben je morsdood.’

Hijgend stormde ik ons huisje binnen. Moeke en tante Meryem zaten bij de haard te naaien.

‘Snel! Ik heb tot drieduizend negentig geteld... Geef me een kroes melk. Anders ga ik dood!’

Moeke legde haar koele hand op mijn voorhoofd. ‘Kalm aan, Piotto, wat is er?’

‘Rattengif... Ik heb een snoepje gegeten met... rattengif erin.’

Moeke schonk melk uit de kruik in een kroes.

‘Van wie heb je dat snoepje gekregen?’ vroeg tante Meryem.

‘Van Pépé... En van petit Frère.’

De twee vrouwen keken elkaar aan.

‘Pépé met de lange vingers en dat rotbroertje van Gaicho,’ zei moeke.

‘Zo, zo,’ zei tante Meryem. ‘En was Angelo er ook bij?’

Ik knikte en dronk zo gulzig dat ik me verslikte.

‘Rustig, Piotto,’ zei moeke. ‘Je adem ruikt naar honing... Je beseft toch dat ze je weer eens voor de gek gehouden hebben?’

‘Ik moet melk drinken!’

‘Wacht tot ik die jongen in mijn handen krijg,’ zei tante Meryem op onheilspellende toon.

Bij de rattenbende was ik dus ook het vijfde wiel aan de wagen. Ik kreeg dikwijls evenveel straf terwijl Angelo het meer verdiende.

Deze keer vond ik het te erg. De rattenbende had me de stuipen op het lijf gejaagd, voor mijn part kreeg Angelo stokslagen. De straf die hij kreeg viel echter reuze mee. Hij kwam laderzat thuis en tante Meryem was meer bezorgd dan boos. Toen hij zijn bed onder spuugde, heb ik haar nog geholpen met schoonmaken.

Hoe dwaas kun je zijn?

Ik kan nog talloze voorvallen vertellen, maar het kwam altijd op hetzelfde neer: Angelo was een schavuit en ik kon nooit lang boos op hem blijven. Niemand kon dat. Waren het zijn springerige krullen of zijn stralende ogen? Als ik vuil zag, voelde ik me plakkerig. Als Angelo smerig was, leek hij nog steeds op een engel zoals die afgebeeld staan op de mooiste schilderijen.

